SONDAŻ BUSINESS CENTRE CLUB
I 4 BUSINESS & PEOPLE

NA FRONCIE ZOSTAJĄ NAJMOCNIEJSI

SKUTKI COVID-19 I RZĄDOWYCH DECYZJI DLA FIRM

KWIECIEŃ-MAJ 2020 R.

WSTĘP

Sondaż został przeprowadzony internetowo na przełomie kwietnia i maja 2020 r.
Do badania zaprosiliśmy 600 członków Business Centre Club oraz innych przedsiębiorców, aby ocenili skutki wpływu epidemii COVID-19 na kondycję swoich firm.

Organizator badania:

Business Centre Club

Partner merytoryczny:

4 business & people

Partner mediowy:

Wolters Kluwer

SKALA PROBLEMÓW W DOBRZE ZARZĄDZANYCH FIRMACH

Można zauważyć, że:

- Obroty 82% firm spadły w kwietniu 2020 r. w porównaniu do kwietnia 2019 r., przy czym 2/3 badanych odnotowała spadek pow. 15%.
- Nieznacznie częściej spadek obrotów deklarują firmy zatrudniające min. 10 pracowników (88%) niż zatrudniające 1-9 pracowników (67%).
- Brak problemów z płynnością deklaruje 1/3 badanych, przy czym wśród firm zatrudniających poniżej 50 pracowników problemów nie ma co piąta firma, a wśród zatrudniających powyżej 50 pracowników – co druga.
- Firmy mające problem z płynnością finansową najczęściej deklarują, iż są w stanie przetrwać bez pomocy państwa przez 4-6 m-cy (takie wskazanie dominuje także w grupie firm, których obroty spadły powyżej 15% - badani reprezentują zatem dobrze zarządzane podmioty, skoro na koniec kwietnia mamy nadal taką odpowiedź).

Tylko 18% podmiotów nie odczuło spadków przychodów lub odnotowało wzrost. Wskazuje to na jednoznacznie słabszą kondycję firm i gospodarki. Przewidujemy dalsze pogarszające się wskaźniki koniunktury. Zgodnie z przewidywaniem BCC zachowanie płynności stało się dla firm priorytetem. To dziś największe wyzwanie.

Jak oceniają Państwo wpływ pandemii na obroty Państwa firmy?
Proszę ocenić szacowane przychody w kwietniu 2020 r. w porównaniu do kwietnia 2019 r.

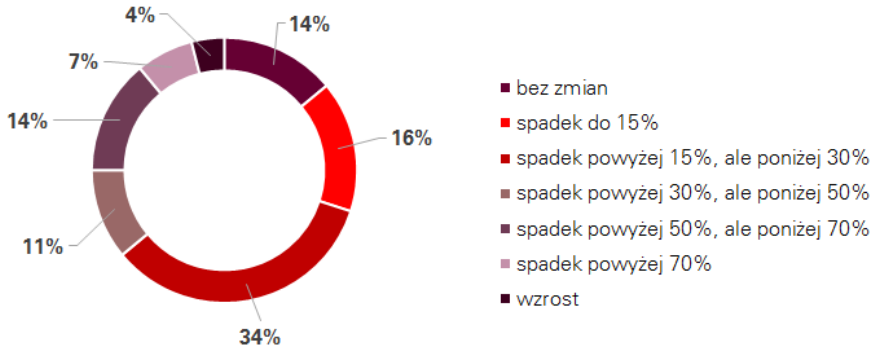

Czy Państwa firma ma problemy z płynnością finansową? (*możliwość wielokrotnej odpowiedzi)

DUŻE OGRANICZENIA USŁUG OBCYCH

Decyzje podejmowane przez firmy – spoza obszaru zarządzania kosztami wynagrodzeń – w walce ze skutkami pandemii:

- Ograniczenie lub przełożenie usług obcych (70% wskazań), a uwzględniając firmy rezygnujące z usług obcych mamy 86% wskazań (wynik ten jest zbliżony do wskazań z poprzedniej edycji badania BCC).
- 30% firm ograniczyło lub zawiesiło działalność operacyjną.
- 27% podmiotów wykorzystuje opóźnianie płatności należnych (w poprzedniej edycji badania uzyskano podobny wynik – 33%).
  Względnie mało firm deklaruje zaciągnięcie nowego kredytu.

Sposobem na radzenie sobie z utratą płynności jest redukcja usług obcych i koncentracja na podstawowej działalności, która generuje przychody. Oznacza to ograniczenia popytu. Firmy będą odcinać usługi obce kierując się ich wpływem na efekt finansowy na teraz i czas odmrażania gospodarki.
Mamy zatem sytuację, gdy obniżki stóp procentowych banku centralnego nie przekładają się na większą akcję kredytową dla wsparcia przedsiębiorstw w przededniu kryzysu (pomimo nadpłynności finansowej banków), co z kolei przełoży się na większe problemy firm i 'większe' hamowanie gospodarki. Wynik badania potwierdza również sygnały płynące od firm, że pomimo zapewnień rządowych, iż będzie łatwiej ubiegać się o kredyt, banki niechętnie biorą na siebie ryzyko pomocy firmom dotkniętym przez koronawirusa, z obawy o ryzyko niewypłacalności, a także z powodu zaostrzonych w ostatnich latach kryteriów przyznawania kredytów. Być może rozwiązaniem byłoby złagodzenie tych kryteriów na czas kryzysu.
Z pewnością znaczące jest w tym kontekście zaangażowanie na rynku Banku Gospodarstwa Krajowego, który udziela gwarancji de mininis oraz planowane dopłaty do odsetek.
Decyzje podejmowane przez zarządzających ankietowanych firm wskazują, iż w najbliższym czasie można oczekiwać przenoszenia się problemów jednej firmy na inne, a tym samym pogorszenie koniunktury będzie się pogłębiało.
Z pomocą mogłyby przyjść banki, ale wymaga to zmian w podejściu do akcji kredytowej i musi być zainicjowane politycznie. Miałoby to istotny wpływ na zmniejszenie problemów płynnościowych.

Jakie decyzje – poza obszarem zarządzania kosztami wynagrodzeń – podjęli Państwo do dziś?

*możliwość wielokrotnej odpowiedzi

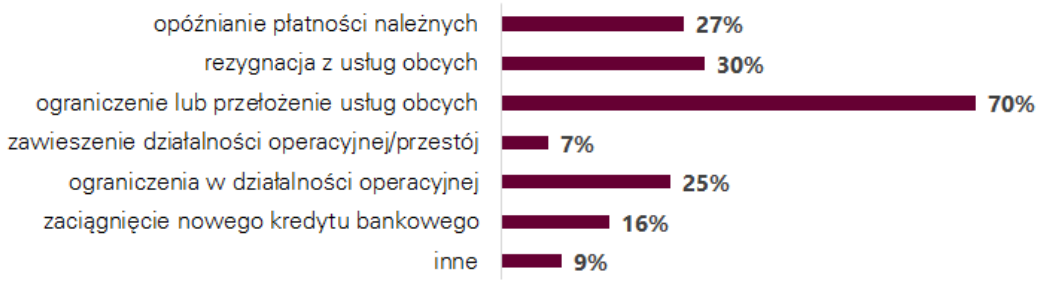

ZARZĄDY OGRANICZAJĄ REDUKCJE PERSONELU DO MINIMUM

Decyzje podejmowane przez firmy w obszarze kosztów pracowniczych:

- Większość firm skorzystała z możliwości poprawy wyniku finansowego przez zalecenie wykorzystania zaległych urlopów płatnych (59% wskazań, czyli podobnie do poprzedniej edycji, gdy uzyskano 53%).
- Z redukcji czasu pracy w kwietniu skorzystało 25% firm (potwierdzenie deklaracji na poziomie 22% z badania sprzed m-ca) i podobna część firm (30%) planuje redukcje czasu pracy w kolejnych m-cach.
- Cięcia w obszarze zmiennych składników wynagrodzenia (benefitów, premii) deklaruje 41% ankietowanych a obniżkę wynagrodzeń zasadniczych 23% badanych – przy czym 18% firm planuje cięcia zarówno składników stałych jak i zmiennych wynagrodzenia.
  Obniżki wynagrodzeń zasadniczych wśród badanych nie przekraczają 20%.
- Redukcja zatrudnienia na umowę o pracę objęła w pierwszej kolejności osoby, które nie realizowały planów i miały odstające wyniki, ale firmy dokonały także redukcji zatrudnienia na umowy zlecenia i dzieło (20% wskazań). Redukcja zatrudnienia, o ile miała miejsce, to najczęściej była nie wyższa niż 10%, jednak odnotowano przypadki, gdzie redukcja pracowników była znacznie większa.

Wynika z tego, że firmy dopasowują składy do aktualnego popytu licząc na zwiększone obroty w najbliższej przyszłości. Ewentualne redukcje są ostatnim rozwiązaniem i realizowane są w oparciu o ocenę dotychczasowych efektów pracy.

Jakie decyzje w obszarze kosztów pracowniczych miały miejsce w Państwa firmie?

*możliwość wielokrotnej odpowiedzi

60% PRACODAWCÓW UTRZYMA ZATRUDNIENIE DO KOŃCA ROKU, ALE 20% FIRM POTRZEBUJE PRACOWNIKÓW O NOWYCH KOMPETENCJACH

Pandemia będzie miała duży wpływ na rynek pracy, co potwierdzają wyniki naszego badania:

- Co piąta firma widzi konieczność zmiany składu osobowego w swoich firmach z uwagi na zapotrzebowanie na nowe kompetencje (by sprostać zmianom i potrzebom w przededniu kryzysu).
- Co czwarta firma planuje zmniejszenie zatrudnienia do końca roku, jednak większość wskazuje, że będą to cięcia nie większe niż 10% (choć niektóre firmy zatrudniające pow. 10 osób wskazują, że może to być i 20% pracowników; w mikro firmach cięcia mogą wynieść nawet 50%).
- Ok. 60% firm planuje utrzymanie zatrudnienia na aktualnym poziomie przynajmniej do końca roku, pomimo pandemii i pomimo spadku obrotów.

Firmy zauważają, że rynek będzie inny po pandemii stąd zapotrzebowanie na nowe kompetencje. Ograniczanie zwolnień na tym etapie może być też wynikiem nadziei związanych z tarczą i subwencją PFR.
Firmy zauważają potrzebę zmiany sposobów dotarcia do klientów, budowania relacji inaczej niż dotychczas oraz zapewnienia ciągłości pracy mimo przeszkód.
Te doświadczenia będą przyspieszać robotyzację i automatyzację produkcji i świadczonych usług. Warunkiem tej zmiany będzie dostępność finansowania i ulg inwestycyjnych w okresie po pandemii.

Jakie decyzje w obszarze kosztów pracowniczych miały miejsce w Państwa firmie?
*możliwość wielokrotnej odpowiedzi

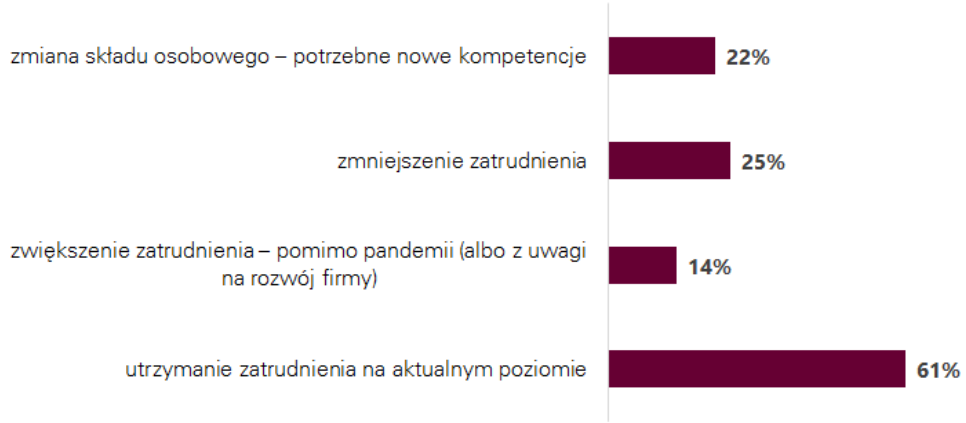

**wyniki dla firm w których odnotowano spadek obrotów*

PRZYZWYCZAJENIE DO NOWEJ SYTUACJI – PANIKA PRACOWNIKÓW OGRANICZONA

W bieżącym badaniu odniesiono się także do sytuacji pracowników – w tym obszarze rozkład odpowiedzi nie odbiega od poprzedniej edycji, choć można dostrzec tendencję ‚powrotu do normalnego funkcjonowania". Zwraca uwagę, iż poprzednio pracownicy częściej przebywali na zwolnieniach lekarskich.

Obecnie:

- Korzystają z zasiłku opiekuńczego na dziecko w wieku do 8 lat, wprowadzonego w związku z pandemią – aktualnie 70% vs. 75% przed miesiącem.
- Objęci są kwarantanną domową nałożoną przez inspektorat sanitarny – 18% vs. 11%.
- Objęci są kwarantanną domową z powodu kontaktu z osobami potencjalnie zarażonymi COVID-19 – 14% vs. 21%.
- Przebywają na zwolnieniach lekarskich – 32% vs. 56%.
- Wykorzystują zaległe urlopy- 64% vs. 71%.

Czy Państwa pracownicy?

*możliwość wielokrotnej odpowiedzi

NEGATYWNE SKUTKI PRACY ZDALNEJ JUŻ ODCZUWALNE

W obliczu pandemii w większości firm odnotowano zwiększenie udziału pracy zdalnej ale należy też zauważyć, iż:

- Długotrwała praca zdalna doprowadziła do przeciążenia pracowników (34% wskazań) i spadku ich motywacji (39%) m.in. z uwagi na problem z łączeniem pracy zdalnej z opieką nad dziećmi (55%).
- Co trzecia firma planuje utrzymanie większego udziału pracy zdalnej także po epidemii koronawirusa.
- Co czwarta firma dostrzegła możliwość efektywnej pracy zdalnej, choć wcześniej było to sporadyczne rozwiązanie.
- 11% firm przewiduje możliwość redukcji powierzchni biurowej (z uwagi na wzrost udziału pracy zdalnej).

Wiele firm wiąże spore nadzieje na przyszłość z pracą zdalną, zwłaszcza gdy dzieci wrócą do szkoły. Szybsze podejmowanie decyzji, efektywniejsze spotkania zdalne, oszczędność czasu na dojazdy, elektroniczny obieg dokumentów – to tylko kilka czynników wpływających na oczekiwania związane z pracą zdalną w większym wymiarze. Wtedy, zarówno motywacja jak i efektywność będą wpływać pozytywnie na wyniki firm, podobnie jak oszczędności z tytułu powierzchni biurowych. Najmujący powinni rozważyć obniżkę cen, jeśli będą chcieli utrzymać dotychczasowych najemców. Mogą również pomóc solidarne zachowania w okresie pandemii i otwartość na renegocjacje warunków najmu.

Jak oceniają Państwo wpływ zwiększenia udziału pracy zdalnej w Państwa firmie?
*możliwość wielokrotnej odpowiedzi

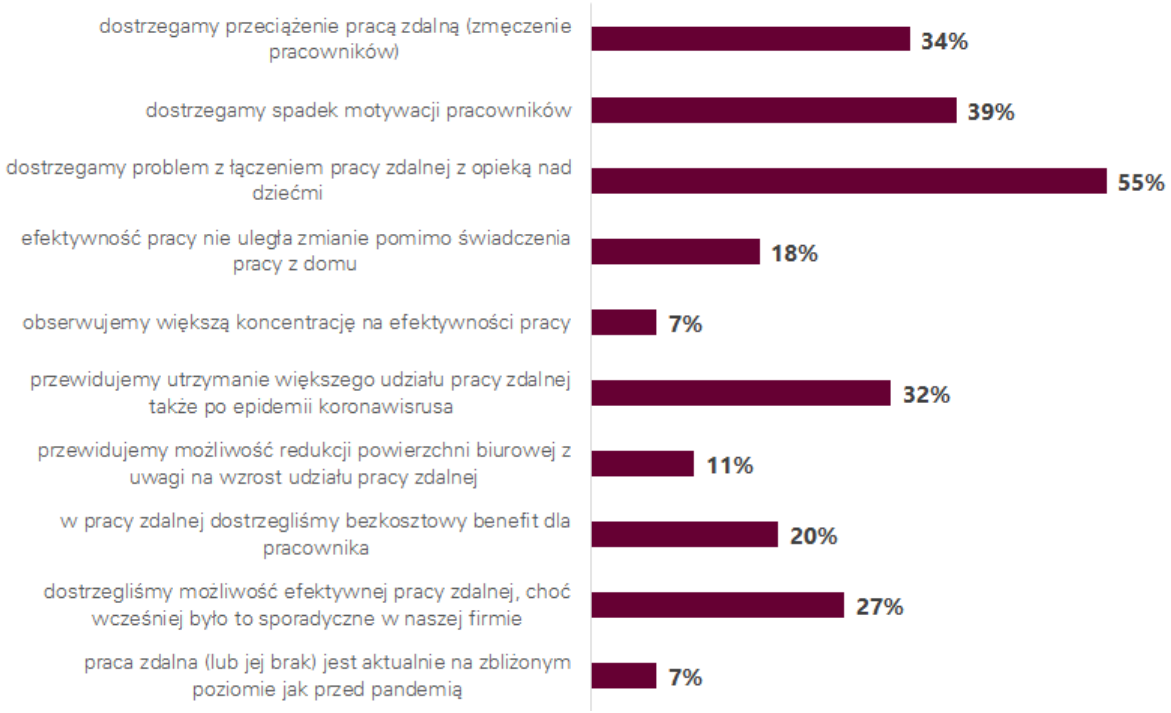

SOLIDARNOŚĆ PRACOWNIKÓW I PRACODAWCÓW TO PRZEPIS NA WALKĘ ZE SPOWOLNIENIEM

Najistotniejsza w obliczu pandemii okazała się solidarność pracowników i otwartość na nowe rozwiązania (64% wskazań).

Obserwujemy zmianę stylu zarządzania na wzmacniający delegowanie, monitoring, zadaniowe podejście. Wkrótce trzeba go będzie równoważyć zwracaniem bacznej uwagi na kondycję odporność psychiczną, która pod wpływem kilkutygodniowego napięcia się obniża. W efekcie wpłynie na spadek efektywności, jeśli firmy nie zaczną wspierać społecznie i psychologicznie pracowników. Dostarczenie e-szkoleń dotyczących pracy z domu w tym samoorganizacji, komunikacji w nowej sytuacji, kompetencji menedżerskich oraz siły i odporności w krótkich pigułkach stało się obligatoryjne dla tych, którzy myślą długoterminowo o sprawnym działaniu.
Pracodawcy wespół z pracownikami koncentrują się na przetrwaniu. Dotychczasowe inwestycje w kulturę organizacyjną, angażowanie ludzi, docenianie ich pracy w zarządzanie firmą zdały egzamin w trudnych czasach. Powstają i zmieniają się produkty i usługi. Pracodawcy zdają test z wiarygodności pracując więcej i intensywniej niż dotychczas. Doświadczenie i inicjatywa oraz determinacja ludzi są dziś nieodzowne.

CO POMAGA W KRYZYSIE?

Inne zmiany w otoczeniu biznesowym, które mają znaczenie dla firm to:

- Obniżki kosztów funkcjonowania (w tym obniżki czynszów).
- Otwartość banków na zmianę warunków kredytowania działalności (zobowiązań sprzed pandemii) – 23% – i korzystne oprocentowanie nowych kredytów – 14% wskazań.
- Zwolnienie z opłat do ZUS i US.

Jakie zmiany w otoczeniu biznesowym pomagają Państwa firmie w obliczu pandemii?
*możliwość wielokrotnej odpowiedzi

MAŁO FIRM SKORZYSTA Z TARCZY

- 36% badanych składało wniosek o wsparcie w ramach tzw. Tarczy Antykryzysowej 2.0, a co trzecia otrzymała informację czy jej wniosek został rozpatrzony i była to decyzja pozytywna.
- Zdaniem 86% badanych firm oferowane w ramach Tarczy Antykryzysowej 2.0 wsparcie budżetu wynagrodzeń jest niewystarczające.

Weryfikacja warunków z Tarczy 2.0 jest konieczna, podobnie jak subwencji Polskiego Funduszu Rozwoju. Inaczej, z obietnic niewiele wyniknie, a wysiłki załóg firm przyniosą minimum efektów. Gdyby pomoc stała się czymś realnym, społeczne i gospodarcze skutki mogłyby zostać ograniczone, a spowolnienie wykorzystane do wzmocnienia przedsiębiorstw i dopasowanie do nowej rzeczywistości. Nadal dużo zależy od woli politycznej przy modyfikacji zasad przyznawania pomocy z tarczy i subwencji, a nade wszystko od przyjaznej i sprawnej obsługi wsparcia, by realnie i szybko dotarła do firm.

Czy składali Państwo wniosek o wsparcie?

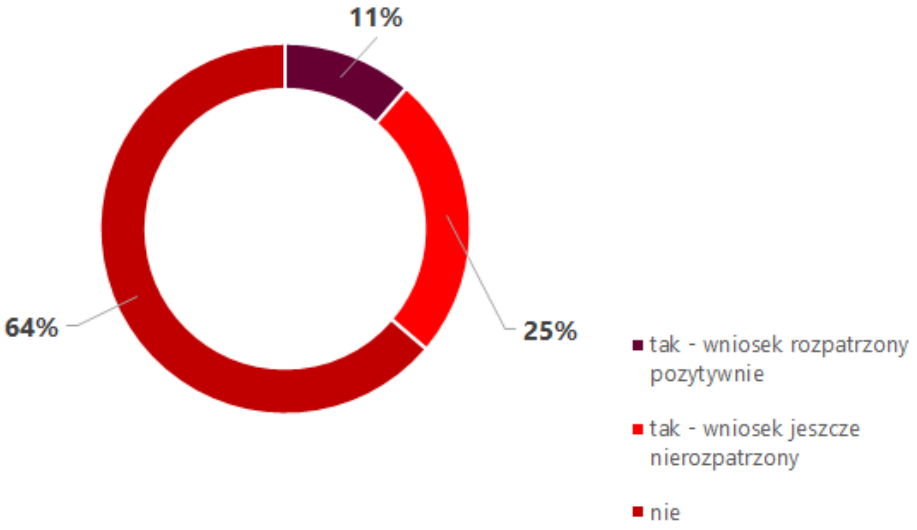

Czy Państwa zdaniem oferowane wsparcie budżetu wynagrodzeń jest wystarczające?

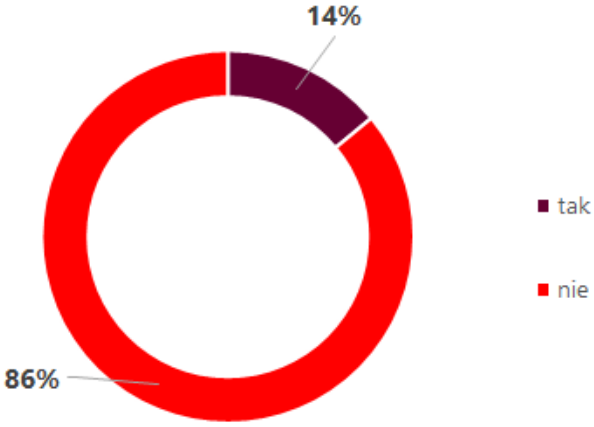

Proszę wskazać jakie jest zatrudnienie w Państwa firmie (podając stan sprzed pandemii)

N=44

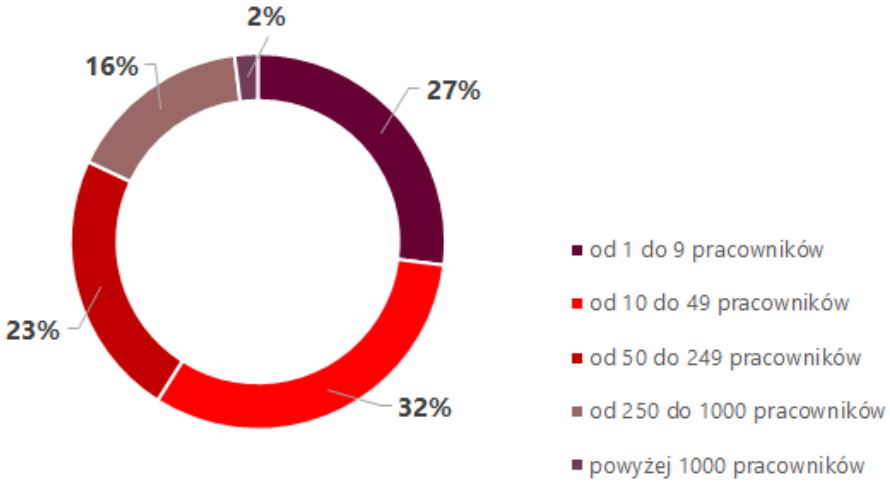

PODSUMOWANIE

Nawet dobrze zarządzane firmy borykają się z wyzwaniami i problemami, a ich pokonanie – przy minimalnej pomocy państwa – będzie bardzo trudne. Dzięki ogromnemu poświęceniu pracodawców i pracowników firmy te przetrwają kolejne miesiące w nadziei, że obrót gospodarczy zacznie się zwiększać. Zmienią jednak swój sposób organizacji pracy, usługi, zwiększą kompetencje. Pracodawcy mogą przede wszystkim liczyć na swoich pracowników. Ta wzajemna lojalność będzie przepisem na przetrwanie i kolejne sukcesy. Szkoda, że przedsiębiorcy nie mogą w takim samym stopniu liczyć na państwo i pomoc banków.

Dziękujemy wszystkim przedsiębiorcom, którzy zaangażowali się w badanie. Dzięki temu możemy rekomendować rozwiązania i dzielić się informacją, która dziś ma krytyczne znaczenie.

OPRACOWANIE MERYTORYCZNE:

DR IWONA KOWALSKA
WYDZIAŁ ZARZĄDZANIA,
UNIWERSYTET WARSZAWSKI

KATARZYNA LORENC
PREZES 4 BUSINESS & PEOPLE
EKSPERT BCC DS. RYNKU PRACY
ORAZ ZARZĄDZANIA
I EFEKTYWNOŚCI PRACY

e-mail: klorenc@4bp.com.pl

EMIL MUCIŃSKI
RZECZNIK Z-CA DYREKTORA
INSTYTUT INTERWENCJI
GOSPODARCZYCH BCC

e-mail: emil.mucinski@bcc.pl

PROJEKT GRAFICZNY: Agnieszka Henclik

4 business & people

Business Centre Club